

SKAIDRUMO AKADEMIJA

Įvadas

Korupcijos samprata

Situacija Lietuvoje

Korupcijos prevencijos subjektai



SKAIDRUMO
AKADEMIJA

KORUPCIJOS SAMPRATA



KORUPCIJOS SAMPRATA



- **Piktnaudžiavimas** įgaliojimais siekiant naudos sau ar kitam asmeniui viešajame ar privačiame sektoriuje
 - Grėsmė nacionaliniam saugumui
 - Nusikalstama veika
 - Administracinis pažeidimas
- Tarnybinis / darbo nusižengimas

ATSAKOMYBĖ

Administracinė

Su nauda susiję šiukštūs viešųjų ir privačių interesų konfliktai.

Tarnybinė

Darbuotojas neteisėtai naudojosi lėšomis.
→ Papeikimas ar atleidimas.

Reputacinė

Vadovas viešai kalba apie „neformalius susitarimus“.
→ Reputacijos ir pasitikėjimo praradimas.

Baudžiamoji

Darbuotojas paima kyšį.

Korupcija – piktnaudžiavimas įgaliojimais siekiant naudos sau ar kitam asmeniui viešajame ar privačiame sektoriuje

Civilinė

Priimtas neteisėtas sprendimas padarė žalą valstybei.

Politinė

Meras praranda pasitikėjimą
→ Atsistatydinimas.

Korupciniai veiksmai lemia skirtingo pobūdžio atsakomybę – nuo baudžiamosios iki reputacinės, visais atvejais silpninant pasitikėjimą valstybe.

Kas lemia
įsitraukimą
į korupciją?



KODĖL SVARBU FORMUOTI IR PALAIKYTI SKAIDRUMO KULTŪRĄ

Įsitikinimai

- Tiesioginė individų korupcijos patirtis atitinka jų įsitikinimus apie korupcinį elgesį grupės lygmeniu.
- Kai asmenys mano, kad korupcija yra plačiai paplitusi, jie labiau linkę į ją įsitraukti patys.

scientific reports

OPEN **Transparency reduces bribery by shaping beliefs in a public goods experiment with corruption opportunities**

2025 m. tyrimas (Germana Corrado, Luisa Corrado, Francesca Marazzi)

KODĖL SVARBU FORMUOTI IR PALAIKYTI SKAIDRUMO KULTŪRĄ

Informacinė aplinka

- Soc. tinklų, bendraamžių ir informacijos formuojami įsitikinimai apie korupcijos paplitimą gali reikšmingai paveikti elgesį.
- Informacija apie kitų asmenų netinkamą elgesį gali skatinti atskaitomybę ir mažinti norą duoti kyšius susirūpinus dėl reputacijos.
- Gavę teigiamų atsiliepimų apie savo pasirinkimą kovojant su korupcija, labiau linkę sustiprinti savo įsitikinimus, nei tie, kurie negavo jokio atsiliepimo.

scientific reports

OPEN **Transparency reduces bribery by shaping beliefs in a public goods experiment with corruption opportunities**

2025 m. tyrimas (Germana Corrado, Luisa Corrado, Francesca Marazzi)

KORUPCIJOS TRIKAMPIS

GALIMYBĖ

Žinios ir gebėjimas atlikti korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, vidaus kontrolės trūkumas.



KORUPCIJA

MOTYVAS

Spaudimas ar paskata įsivelti į korupciją, pvz.: finansinių įsipareigojimų našta.

RACIONALIZAVIMAS

Nesažiningų veiksmų pateisinimas ar požiūris į korupciją.

PAGRINDINĖS PRIEŽASTYS, LEMIANČIOS KORUPCIJOS ATSIKIDIMĄ

Nesąžiningi
asmenys

Sudėtingos ir
neaiškios
procedūros

Neefektyvus
valdymas

Teisinio
reguliavimo
spragos

Nepakankama
kontrolė

Nepakankamas
viešumas

Socialinių normų keitimas

Būtina formuoti aplinką, kurioje korupcija laikoma nepriimtiniu elgesiu. Reguliarios švietimo kampanijos ir diskusijos padeda keisti visuomenės požiūrį, kurti socialinius idealus bei stiprinti skaidrumo vertybes: kyšininkavimas nėra normalus ar priimtinas elgesys, o priešingai – tai pažeidimas ir grėsmė visiems.

Skaidrios aplinkos kūrimas artimoje aplinkoje

Reikia skatinti ne tik kolegas ir bendruomenę, bet ir šeimos narius kalbėtis apie sąžiningumą, atsakomybę bei teisėtus būdus pasiekti tikslus. Šeimoje ir artimoje aplinkoje ugdomos vertybės bei elgesio modeliai lemia, kaip žmogus reaguos į galimybes ar spaudimą dalyvauti korupcijoje ateityje.

Lyderių pavyzdys

Vadovai turi rodyti sąžiningumo standartus savo veiksmais. Skaidrus lyderystės elgesys mažina toleranciją korupcijai ir stiprina pasitikėjimą institucijomis.

Pasitikėjimo institucijomis stiprinimas

Reikia užtikrinti, kad oficialūs kanalai veiktų greitai ir efektyviai, mažinant poreikį naudotis neoficialiais korupciniais tinklais.

**Priemonės,
didinančios
asmeninį atsparumą
korupcijai**



Prevenција

Užtikrinti rizikų nustatymą
(sukurti veiksmingus pažeidimų
aptikimo ir reagavimo mechanizmus)

Naikinti galimybes
(stiprinti kontrolės, priežiūros ir
skaidrumo sistemas)

Mažinti neigiamą motyvaciją (pvz.:
vengti nerealistiškų planų darbuotojams
ar perteklinio spaudimo rezultatams)

Mažinti pateisinimus
(formuoti skaidrumo kultūrą, ugdyti
vertybes, taikyti etikos kodeksus)



SKAIDRUMO
AKADEMIJA

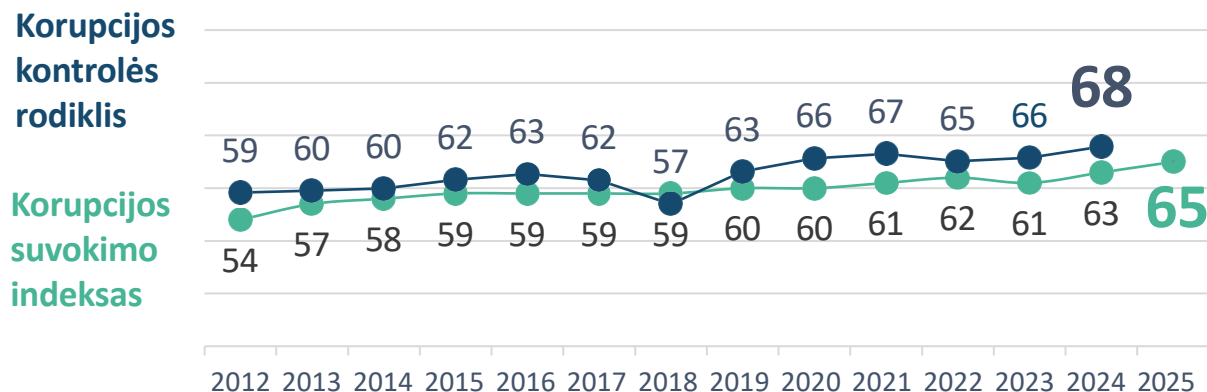
SITUACIJA LIETUVOJE (TYRIMŲ APŽVALGA)

Transparency International Korupcijos suvokimo indeksas (KSI)

Tyrimai (1/3)

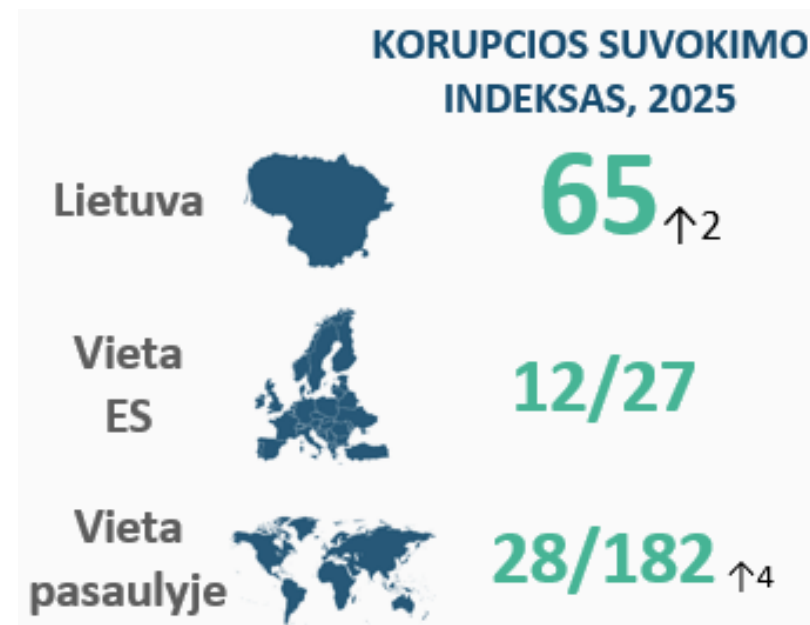


Sudaromas pagal verslo atstovų apklausas ir ekspertų vertinimus.



Skalė:

0 – labai korumpuota,
100 – labai skaidri.



Eurobarometras

Tyrimai (2/3)

Analizuojami tiek gyventojų, tiek verslo atstovų požiūris į korupciją.

Mano, kad korupcija šalyje yra paplitusi:



83 %



68 %.

Patyrė arba matė korupciją per pastaruosius 12 mėn.:



7 % (2013 m. – 25 %),



6 %.

Korupciją toleruoja:



40 % (2022 m. – 46 %),



36 %.

Korupciją laiko nepriimtina:



72 % (2013 m. – 44 %).

„Lietuvos korupcijos žemėlapis“

Tyrimai (3/3)

Tyrimo pradžia – 2001 m.,
inicijuotas „Transparency
International“ Lietuvos
skyriaus

Nuo 2011 m. tyrimų
koordinavimas
perduotas STT.

2025 m. atnaujintas tyrimo modelis –
pradėta respondentų grupių rotacija:
2025 m. apklausti gyventojai (N=2001) ir
tarnautojai (N=500)
2026 m. vyks verslo atstovų apklausa

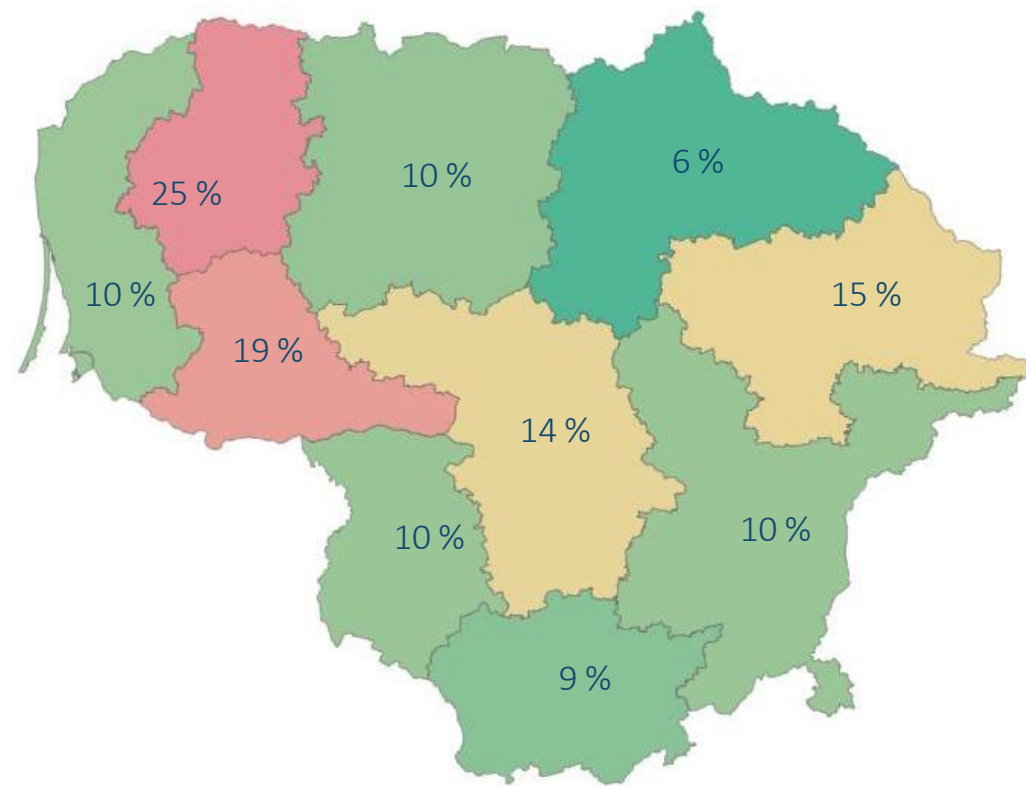
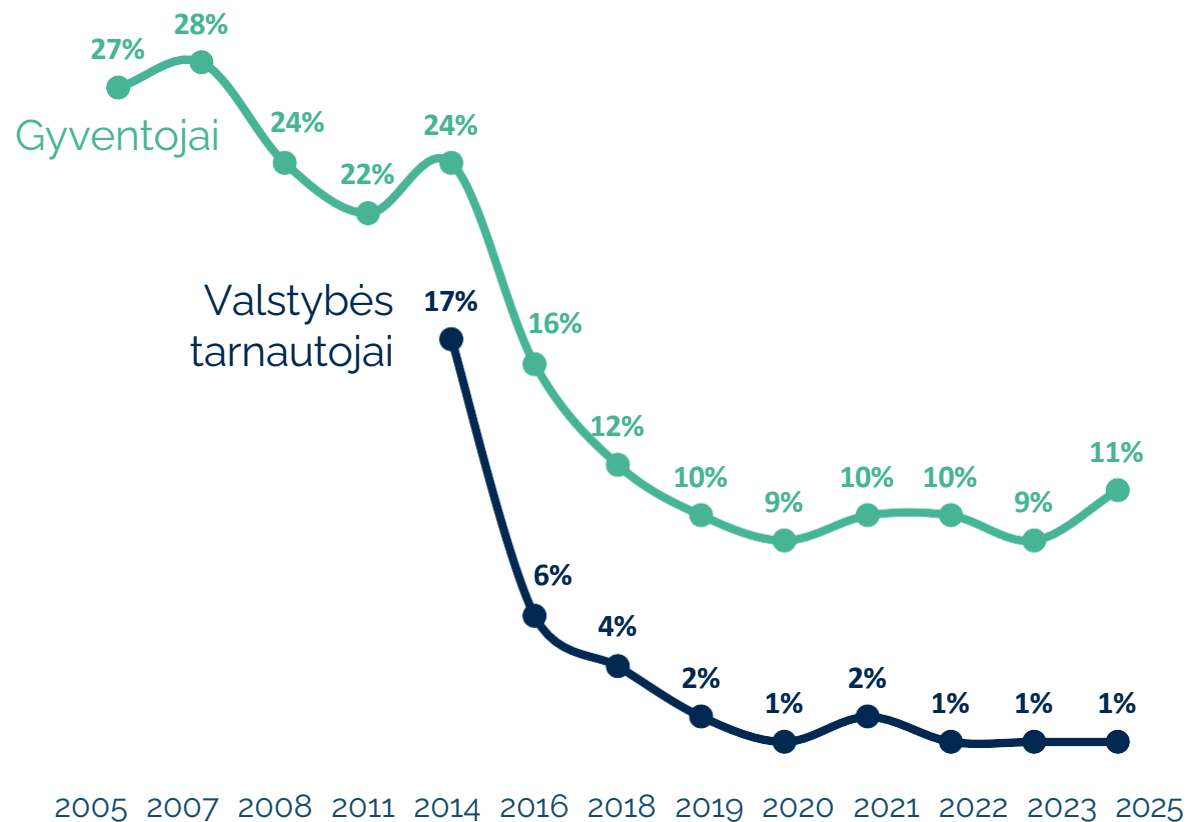
Tikslas – įvertinti
gyventojų, verslininkų
ir valstybės tarnautojų
požiūrį į korupciją.

Tyrimo dalys: korupcijos
suvokimas, korupcijos
patirtis, sprendimų
priėmimo skaidrumas ir
antikorupcinis
potencialas.

Kyšio reikalavimo patirtis

























Per pastaruosius 12 mėn. teko duoti kyšį

Gyventojų, nurodžiusių, kad per pastaruosius 12 mėn. jiems teko duoti kyšį, pasiskirstymas pagal apskritį



Kyšio reikalavimo patirtis

Dažniausiai kyšių iš gyventojų reikalavo:
per 3 m. laikotarpį susidūrę su institucija / procedūra respondentai***

Institucijos				Procedūros			
	2025	2022	2016		2025	2022	2016
 VALSTYBINĖ TERITORIJŲ PLANAVIMO IR STATYBOS INSPEKCIJA**	12 %	-	-	 CHIRURGINĖ OPERACIJA*	16 % 	32 % 	38 %
 MIESTO, RAJONO LIGONINĖS*	8 % 	18 % 	36 %	 NEĮGALUMO LYGIO, DALYVUMO NUSTATYMAS*	12 %	-	-
 NEĮGALUMO IR DARBINGUMO NUSTATYMO TARNYBA*	8 %	11%	-	 SLAUGA LIGONINĖJE*	11 % 	25 %	25 %
 RESPUBLIKINĖS LIGONINĖS / KLINIKOS*	7 % 	22 % 	40 %	 SAVIVALDA: PROCEDŪROS, SUSIJUSIOS SU STATYBOMIS*	11 %	12 %	-
 VALSTYBINIAI REABILITACIJOS CENTRAI*	7 %	-	-	 SAVIVALDA: PROCEDŪROS, SUSIJUSIOS SU ŽEMĖTVARKA*	11 %	-	-
 AUTOMOBILIŲ TECH. APŽIŪROS ĮMONĖS / CENTRAI*	5 % 	9 % 	13 %	 SIUNTIMŲ Į REABILITACINES SANATORIJAS GAVIMAS*	8 %	8 %	10 %
 TERITORINIAI POLICIJOS KOMISARIATAI*	5 %	-	-	 VAIRAVIMO EGZAMINO LAIKYMAS**	6 %	-	-
				 CIVILINIŲ BYLŲ NAGRINĖJIMAS**	5 %	-	-

*Institucijos / procedūros, su kuriomis per 3/5 metus susidūrė bent 100 respondentų

**Institucijos / procedūros, su kuriomis per 3/5 metus susidūrė bent 30-99 respondentai

***2025 m. tyrime vertintas 3 m., ankstesniuose – 5 m. laikotarpis

Kyšio toleravimas ir nedavimo priežastys

Kyšio toleravimas

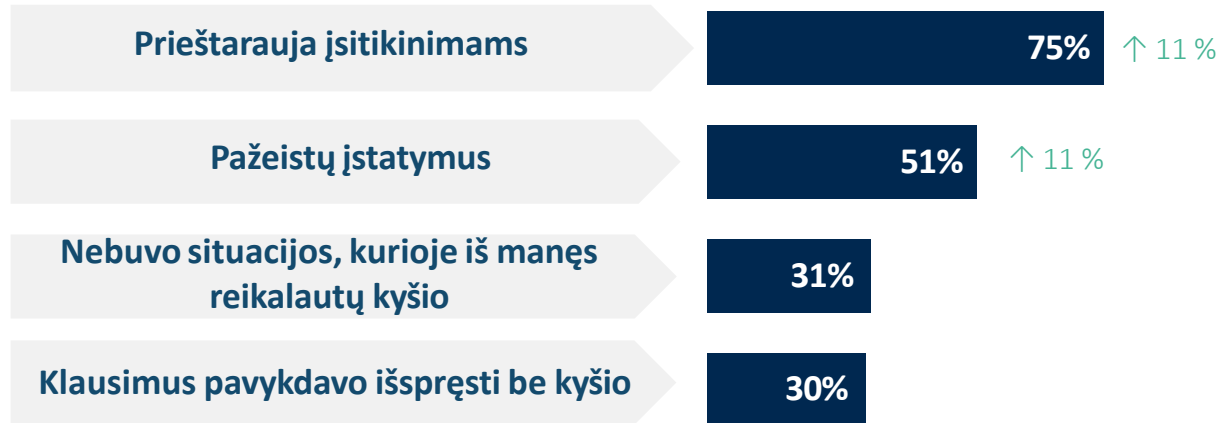


Nedavė kyšio, nes:

Gyventojai



Valstybės tarnautojai



Pranešimo apie korupciją potencialas

Pranešimas apie korupciją

Priežastys, dėl kurių asmenys nepraneša apie kyšio davimą ar paėmimą

Gyventojai

Valstybės tarnautojai



GYVENTOJAI

57 %



Žino, kur pranešti

19 %
↑ 6 %



Praneštų

6 %



Pranešė*



VALSTYBĖS
TARNAUTOJAI

95 %
↑ 24 %



Žino, kur pranešti

63 %
↑ 13 %



Praneštų

17 %



Pranešė*

Pranešę nukentčia skaudžiausiai

50%

43%

Nėra prasmės, nes nenuteis

46%

10%

43%

Nežino, kur pranešti

35%

35%

Visi žino, bet niekas nepraneša

34%

31%

Nenori nieko išduoti, sukelti rūpesčių

27%

34%

Nėra įsitikinę, kad tai – korupcija

25%

43%

↑ 5 %

Sunku pranešti ir tam reikia laiko

14%

15%

Atvejis toks nereikšmingas, kad nėra prasmės pranešti

13%

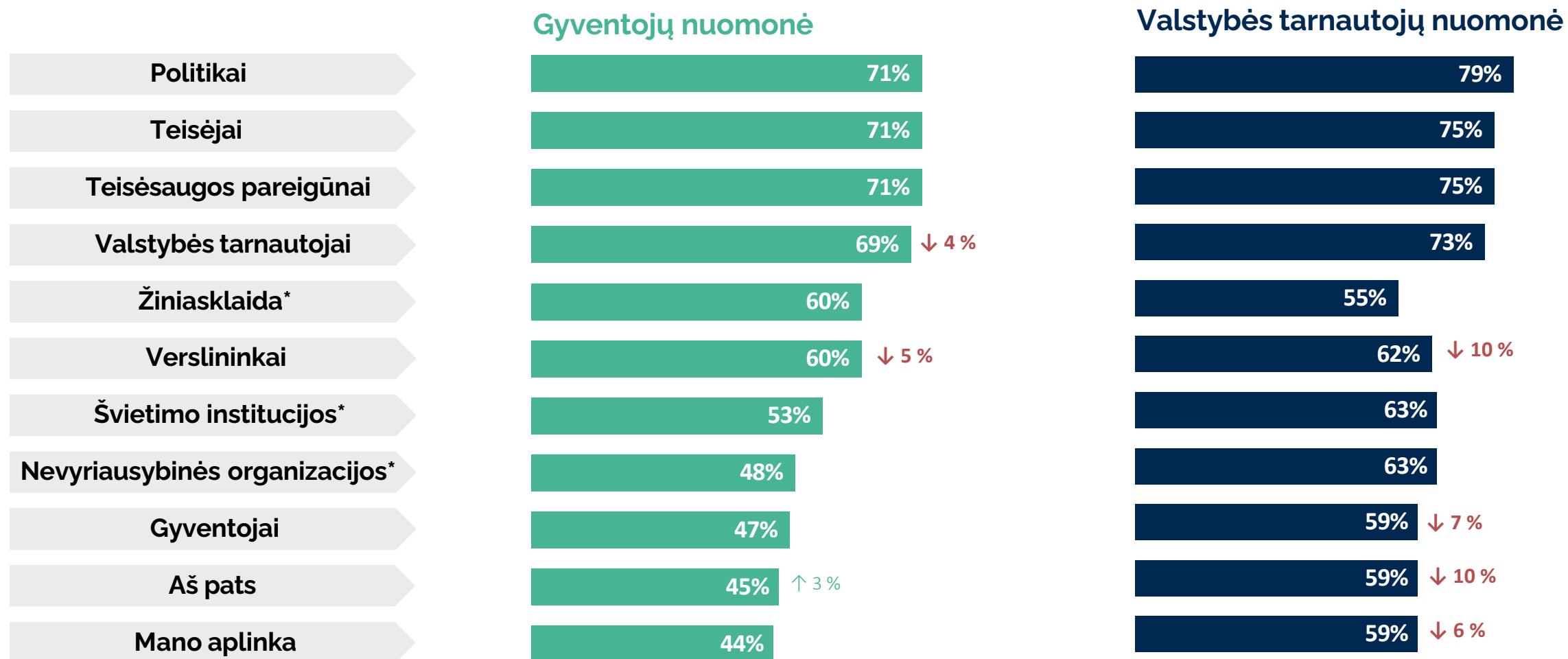
18%

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2023-2024 m.
*Procentai skaičiuojami nuo respondentų, kurie nurodė susidūrę su galimai korupcinėmis situacijomis

Atsakomybė už korupcijos paplitimą Lietuvoje

Visuomenės grupių atsakomybės dėl Lietuvoje esančio korupcijos masto vertinimas

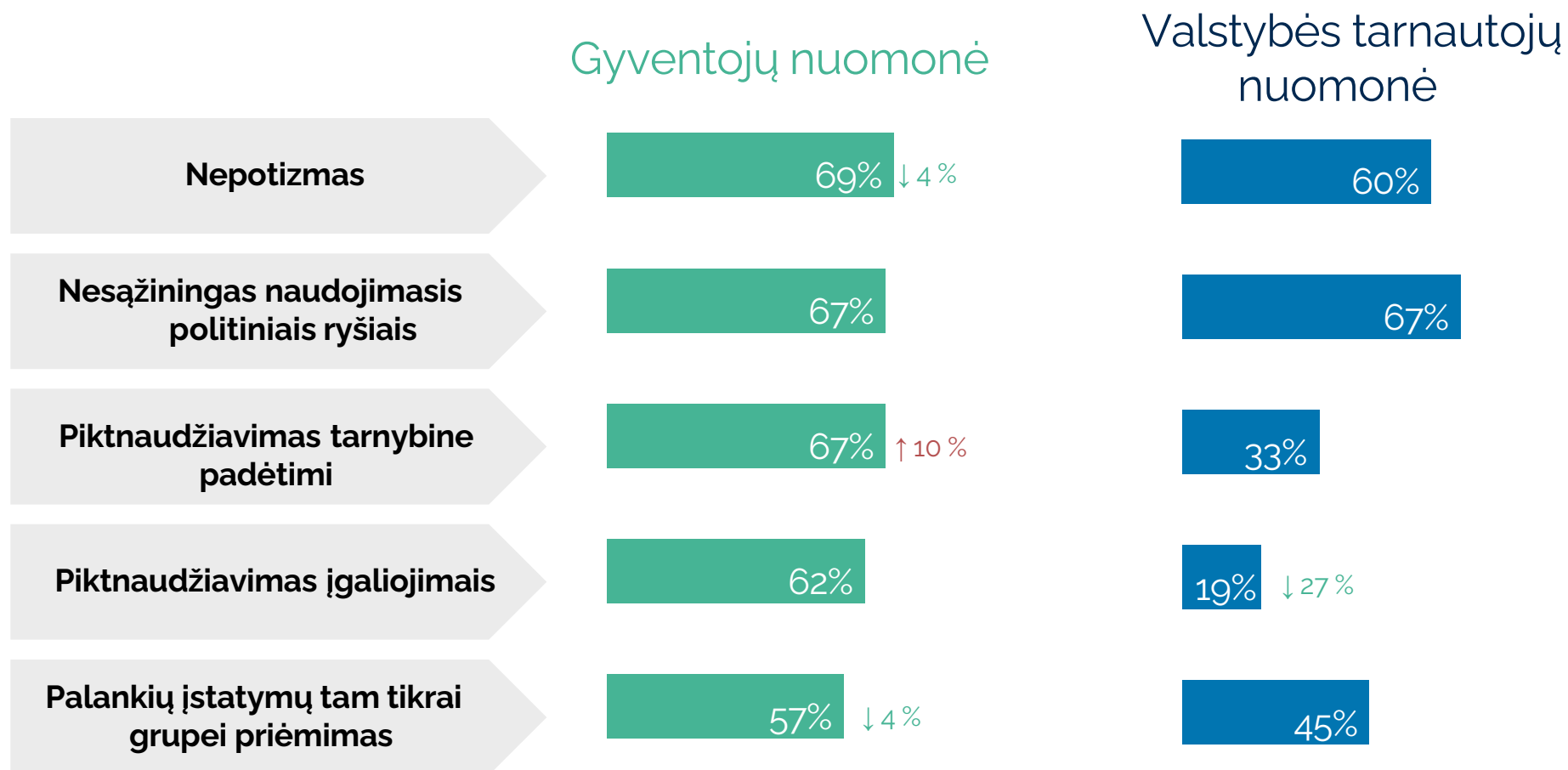
„Labai atsakingi“ ir „atsakingi“ suma



Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2023-2024 m.

*2025 m. pridėti nauji atsakymo variantai

Labiausiai paplitusios korupcijos formos



Viešojo administravimo procedūrų korumpuotumo vertinimas

Valstybės tarnautojų

Atsakymai „labai korumpuota“

Statybų leidimų išdavimas, statinio priėmimo procedūros 41%

Sveikatos priežiūros paslaugų suteikimas 36%

Aplinkosaugos leidimai 29%

Žemės paskirties keitimas 22%

Teisės aktų priėmimas/ pakeitimas 21%

Valstybės pagalba verslui, ES investiciniai fondai 20%

Žemės naudojimo klausimai 19%

Maisto saugos ir veterinarijos reikalavimų laikymosi kontrolė 18%

Miškotvarkos klausimų sprendimas 18%

Su transportu susiję leidimai, tikrinimai 15%

Verslo leidimų, licencijų išdavimas 14%

Teisės pažeidimų nagrinėjimas 8%

Priešgaisrinių reikalavimų laikymosi kontrolė 7%

Muitinės formalumų tvarkymas 7%

Mokesčių rinkimas, apskaita 6%

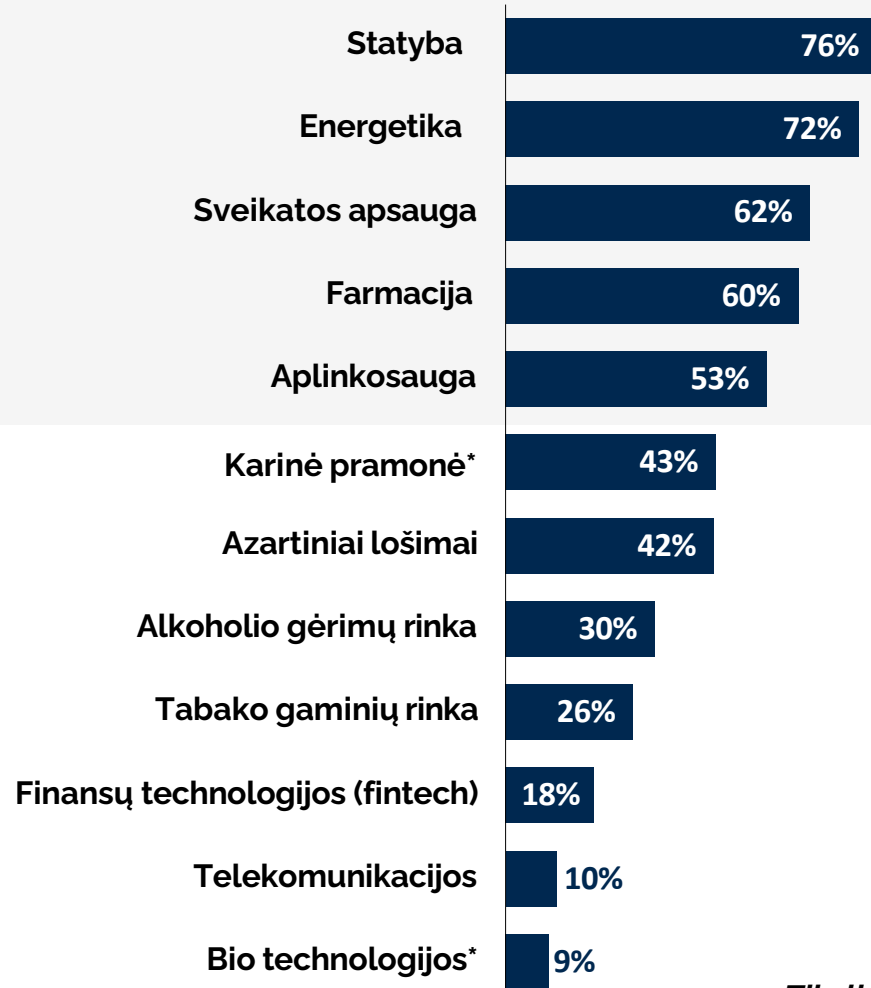
Su darbo sauga susijusių reikalavimų laikymosi kontrolė 5%

Darbo santykių ginčų sprendimas 2%

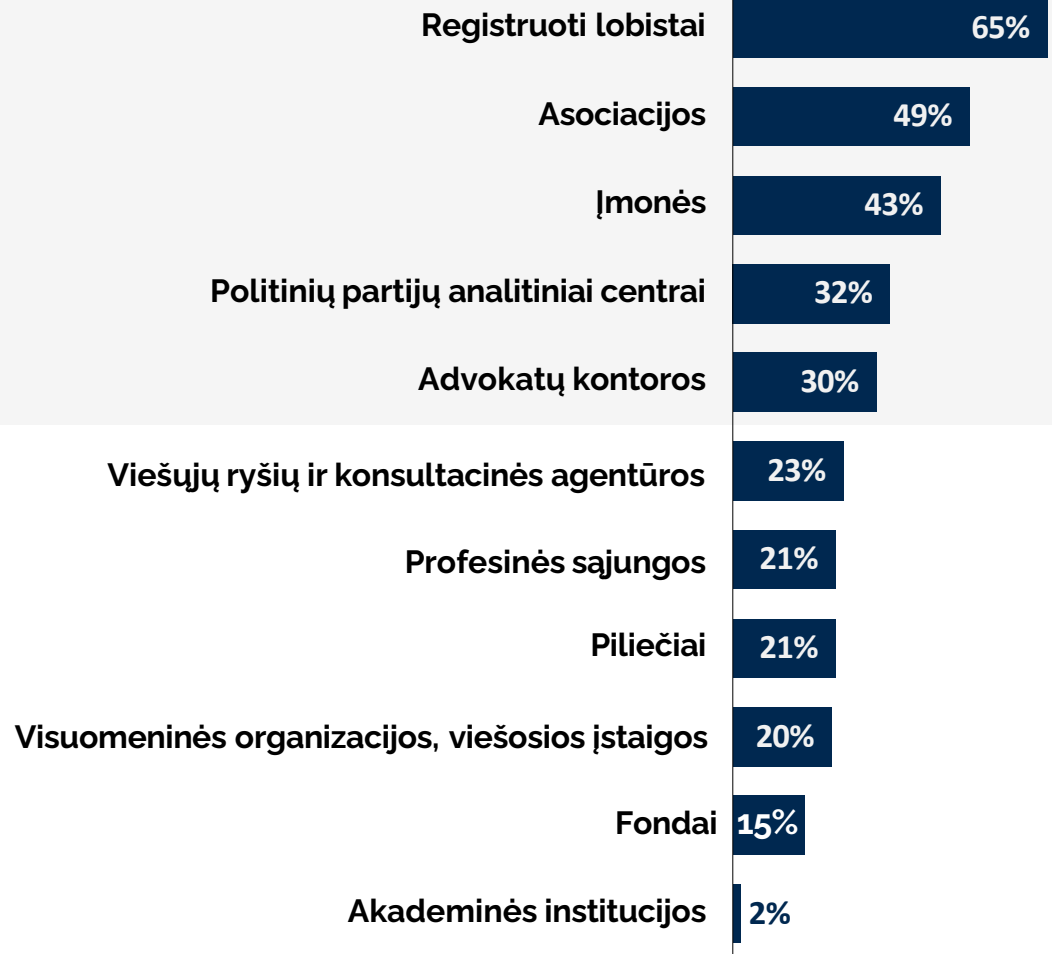
Tikslinė grupė: valstybės tarnautojai

Sprendimų priėmimas: sritys ir veikėjai

Sritis, kuriose dažniausiai siekiama daryti įtaką



Veikėjai, kurie dažniausiai siekia daryti įtaką



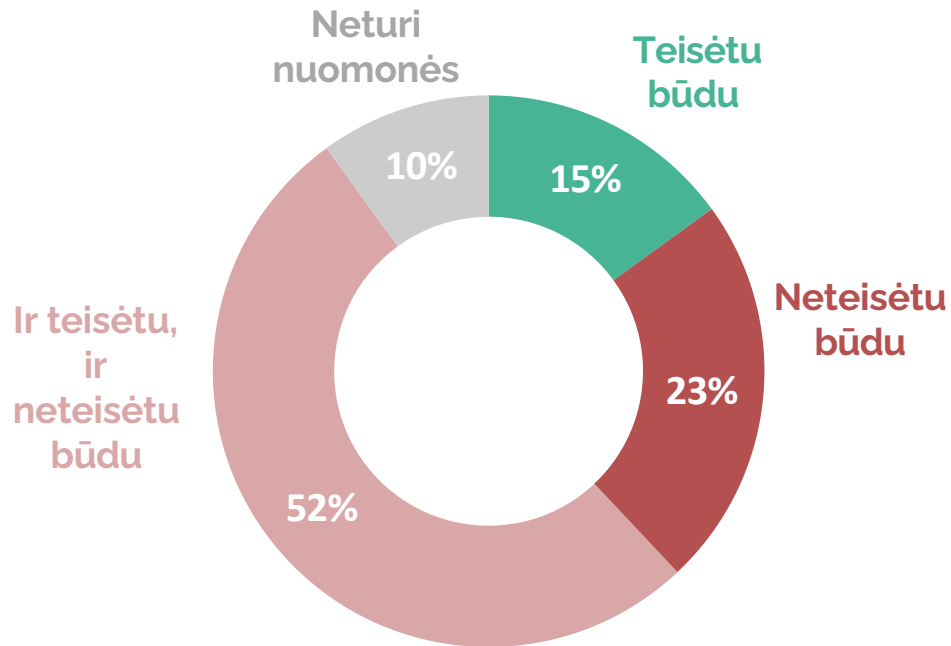
Tikslinė grupė: valstybės tarnautojai, kurie žino atvejus, kai buvo siekiama daryti įtaką sprendimų priėmimui, N=250

Keitėsi tikslinė grupė, palyginimai su ankstesniais metais negalimi

Sprendimų priėmimas: būdai

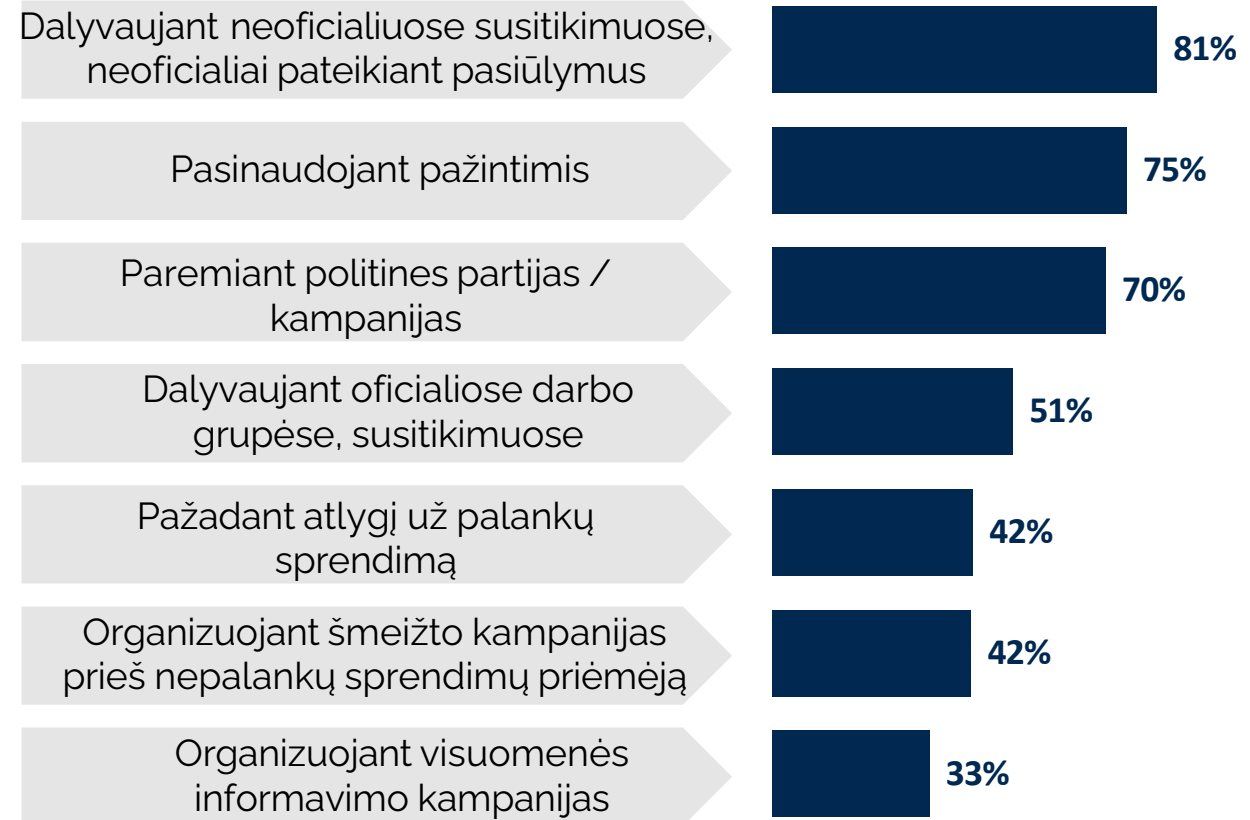
Kai buvo siekta daryti įtaką sprendimų priėmimui, teisės aktų leidybai, tai daryta:

Valstybės tarnautojų nuomonė



Būdai, kuriais dažniausiai siekiama daryti įtaką sprendimų priėmimui Lietuvoje:

Valstybės tarnautojų nuomonė

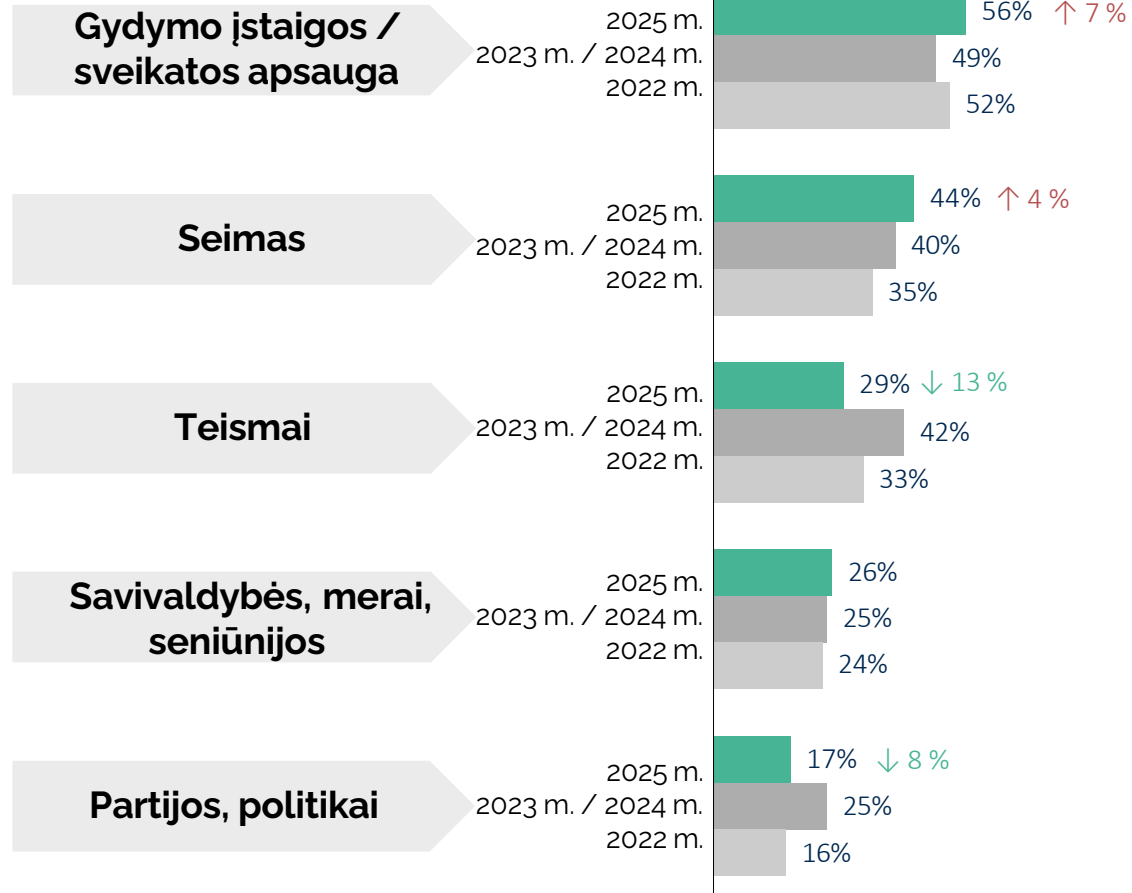


Tikslinė grupė: valstybės tarnautojai, kurie žino atvejus, kai buvo siekiama daryti įtaką sprendimų priėmimui, N=250
Keitėsi tikslinė grupė, palyginimai su ankstesniais metais negalimi

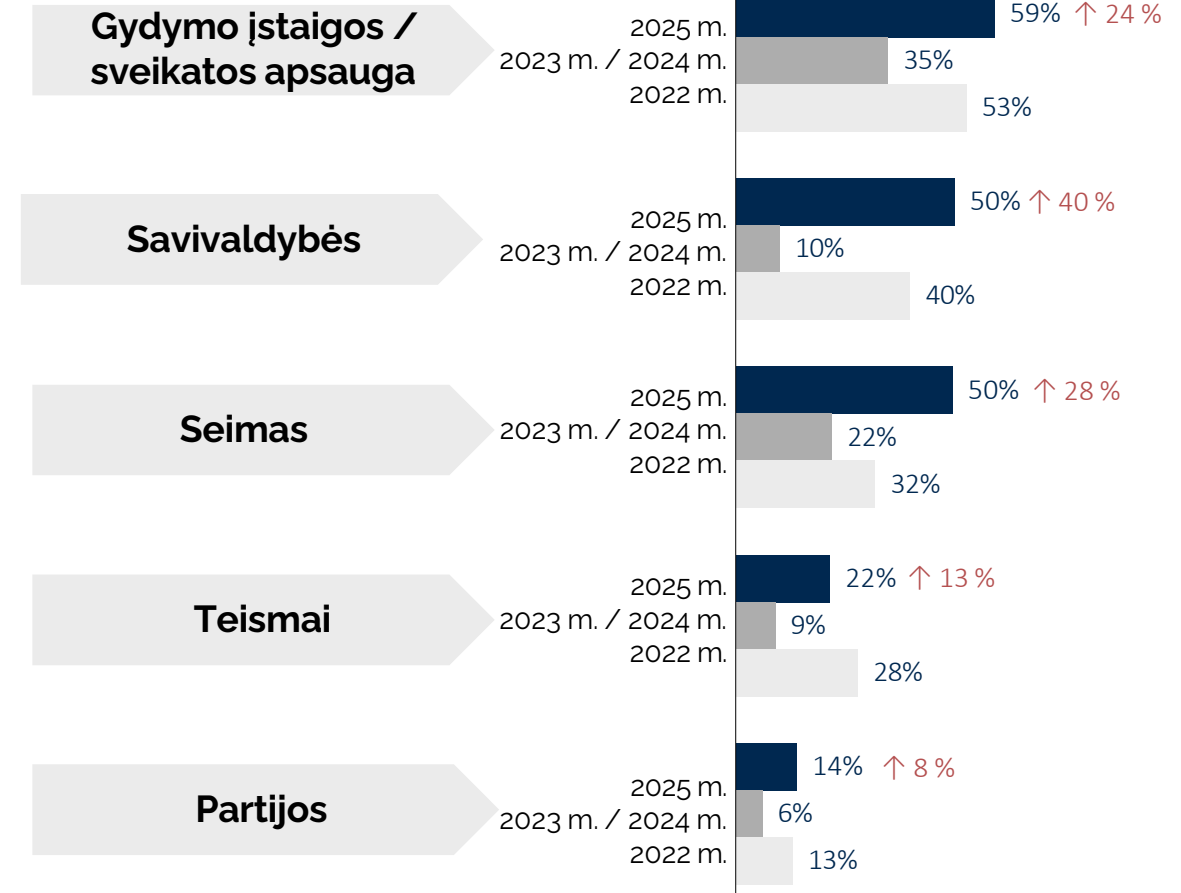
Korupcijos paplitimo institucijose vertinimas

5 INSTITUCIJOS, ĮVARDINTOS KAIP LABIAUSIAI KORUMPUOTOS LIETUVOJE

Gyventojų nuomonė



Valstybės tarnautojų

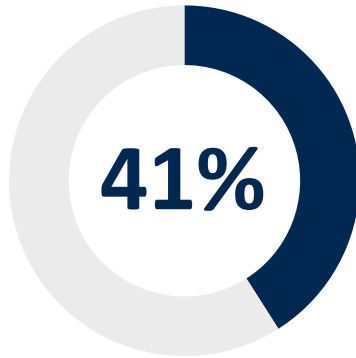


Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2023-2024 m.

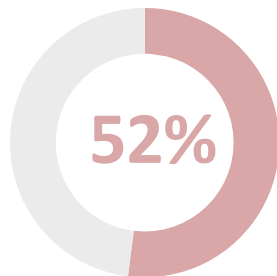
Valstybės tarnautojų susidūrimas su korupcija viešajame sektoriuje

Asmeniškai susidūrė su bent viena pateikta korupcine situacija per pastaruosius 3 metus:

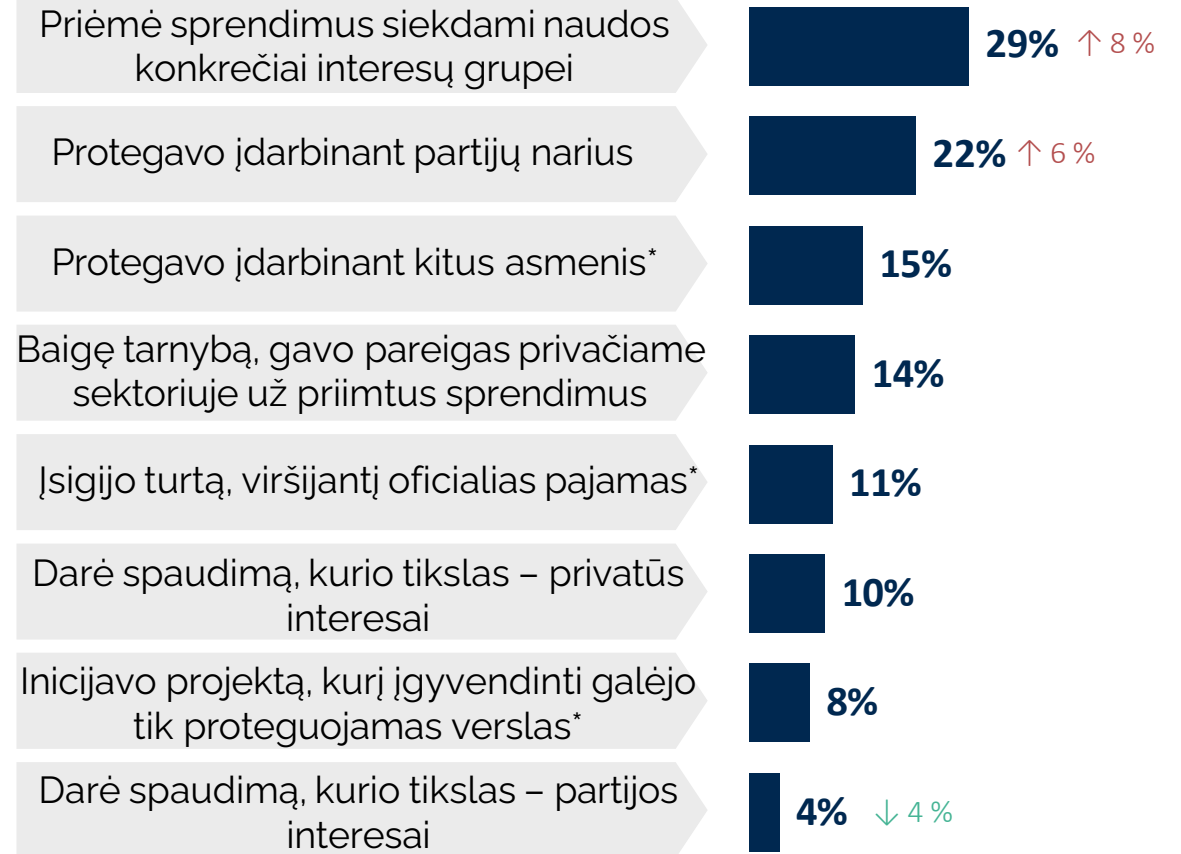
Visi valstybės tarnautojai



Savivaldoje dirbantys tarnautojai



Susidūrė su korupcine situacija, kai politikai ar valstybės tarnautojai:



Tikslinė grupė: valstybės tarnautojai

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai, lyginant su 2023-2024 m.

*2025 m. įtrauktos papildomos situacijos



SKAIDRUMO
AKADEMIJA

KORUPCIJOS PREVENCIJOS SUBJEKTAI

Subjektai, formuojantys korupcijos prevencijos politiką

Nacionalinis lygmuo

LR Prezidentas



LR Seimas

LR Vyriausybė

Turi įgaliojimus inicijuoti teisėkūros procesus, teikti siūlymus dėl teisės aktų

Teikia Seimui teisėsaugos institucijų vadovų kandidatūras arba, įstatymų nustatytais atvejais, skiria jų vadovus

Subjektai, formuojantys korupcijos prevencijos politiką

Nacionalinis lygmuo

LR Prezidentas

LR Seimas



LR Vyriausybė

Priima įstatymus, įskaitant tuos, kurie nustato antikorupcinės sistemos pagrindus

Vyriausybės teikimu tvirtina Nacionalinę darbotvarkę korupcijos prevencijos klausimais

Antikorupcijos komisija

Parlamentinė priežiūra ir korupcijos prevencijos priemonių įgyvendinimo kontrolė

Subjektai, formuojantys korupcijos prevencijos politiką

Nacionalinis lygmuo

LR Prezidentas

LR Seimas

LR Vyriausybė



Vyriausybės komisija korupcijos prevencijos klausimams koordinuoti (VKKPKK)

Teikia Seimui pasiūlymus dėl teisės aktų

Rengia ir teikia Seimui Nacionalinę darbotvarkę korupcijos prevencijos klausimais (kartu su STT)

Tvirtina Nacionalinės darbotvarkės korupcijos prevencijos klausimais įgyvendinimo planą

Užtikrina priemonių įgyvendinimą ministerijose ir pavaldžiose įstaigose

Specialiuju tyrimu tarnyba



Teikia pasiūlymus Prezidentui, Seimui, Vyriausybei dėl teisės aktų

Dalyvauja rengiant Nacionalinę darbotvarkę korupcijos prevencijos klausimais, jos įgyvendinimo planą, vykdo įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą

Stebi ir vertina viešojo ir privataus sektorių antikorpupcinę aplinką, teikia metodinę pagalbą

Įgyvendina korupcijos prevencijos priemones kartu su kitomis institucijomis

Subjektai, formuojantys korupcijos prevencijos politiką

Savivaldos lygmuo

Savivaldybės taryba

Meras

Už korupcijai atsparios aplinkos
kūrimą atsakingas
pareigūnas/padalinyis ir
administracija

Nuo biudžeto ir turto valdymo, įstaigų steigimo bei priežiūros iki strateginio planavimo, viešųjų paslaugų reguliavimo ir bendruomenės interesus užtikrinančių sprendimų nustatymo

Antikorupcijos komisija

Dalyvauja teisės aktų antikorupciniame vertinime ir rengiant korupcijos prevencijos veiksmų planą

Nagrinėja pasiūlymus dėl korupcijos prevencijos ir informuoja visuomenę apie rezultatus

Analizuoja savivaldybės subjektų viešuosius pirkimus

Subjektai, formuojantys korupcijos prevencijos politiką Savivaldos lygmuo

Savivaldybės taryba

Meras

Už korupcijai atsparios aplinkos
kūrimą atsakingas
pareigūnas/padalinyis ir
administracija

Užtikrina, kad savivaldybėje būtų taikomos korupcijos prevencijos priemonės, įgyvendinama nacionalinė ir vietos antikorupcinė politika.

Subjektai, formuojantys korupcijos prevencijos politiką

Savivaldos lygmuo

Savivaldybės taryba

Meras

**Už korupcijai atsparios aplinkos
kūrimą atsakingas
pareigūnas/padalynys ir
administracija**

Nustato korupcijos rizikas ir siūlo priemones joms pašalinti

Rengia ir stebi korupcijos prevencijos veiksmų plano įgyvendinimą

Dalyvauja teisės pažeidimų (įskaitant korupcinio pobūdžio)
tyrimuose

Tvarko ir (ar) nagrinėja vidiniu informacijos apie pažeidimus teikimo
kanalu gautą informaciją

Konsultuoja darbuotojus ir organizuoja jų antikorupcinio
sąmoningumo didinimą

Vyriausybės atstovas apskrityje

Teisėtumo priežiūra – tikrina, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos, įstatymų ir vykdo Vyriausybės nutarimus

Pažeidimų reagavimas – teikia teikimus ar reikalavimus; savivaldybei nereaguojant – kreipiasi į teismą

Išankstinė kontrolė – vertina savivaldybių teisės aktų projektus dėl atitikties teisės aktams

Viešojo intereso gynimas – kreipiasi į teismus dėl neteisėtų aktų, neveikimo ar sandorių

Vykdyimo sustabdymas – sustabdo teisės aktų vykdymą ar sandorių pasirašymą, jei kyla viešojo intereso pažeidimo rizika

Skundų vertinimas – nagrinėja informaciją apie galimus savivaldybių teisės pažeidimus



VYRIAUSYBĖS ATSTOVŲ ĮSTAIGA

KITI KORUPCIJOS PREVENCIJOS SUBJEKTAI

- Seimo kontrolieriai;
 - Lietuvos Respublikos prokuratūra;
 - Vyriausioji tarnybinės etikos komisija;
 - Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija;
 - Viešųjų pirkimų tarnyba;
 - Policija ir kitos ikiteisminio tyrimo įstaigos;
 - Valstybinė mokesčių inspekcija;
 - Kiti fiziniai ar juridiniai asmenys, t. y. **mes visi**.
-

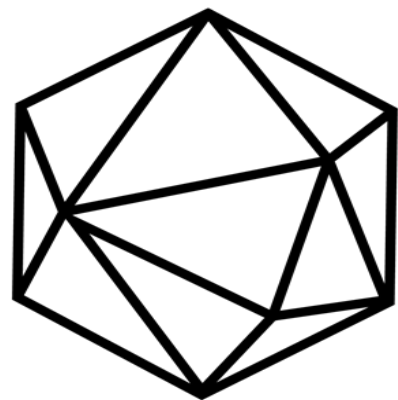
KAŲ SVARBIAUSIA IŠSINEŠTI IŠ ŠIO PRANEŠIMO?

Korupcijos prevencija – bendras darbas.

Prevencijos tikslai:

- atpažinti rizikas;
- inicijuoti jų valdymą;
- stiprinti skaidrumo kultūrą.

Kiekvienas iš mūsų esame korupcijos prevencijos subjektai.



SKAIDRUMO

AKADEMIJA

DĒKOJAME UŽ DĒMESI
